

Socioloģijas teoriju izmantošana un izvērtējums sociālā darba studentu darbos

Ilze Trapenciere

Rīgas Stradiņa universitāte, Labklājības un sociālā darba katedra, Latvija

Ievads. Socioloģijas teorijas ir svarīgs un nepieciešams sociālā darba pamats un papildinājums, kas dod sociālā darba studentiem izpratni gan par sabiedrību kopumā, gan sociālajām grupām un indivīdiem. Tādējādi teorija palīdz izskaidrot un izvērtēt indivīdu, t. sk. sociālā darba klientu, situāciju, gadījumu un viņu uzvedību, kā arī sniedz teorētisku izpratni un pamatojumu, kā sociālajam darbiniekam vajadzētu reaģēt un iejaukties klienta situācijā un problēmās atbilstoši gadījuma atrisināšanas mērķiem.

Atsevišķi sociālie darbinieki ne vienmēr apzinās un saprot teorētiskās bāzes nepieciešamību un praksē balstās uz personiskā vai profesionālā pieredzē gūtiem pieņēmumiem un priekšstatiem, nevis teoriju. Šādos gadījumos sociālais darbinieks var radīt klientam kaitējuma risku. Tādā gadījumā sociālais darbinieks uzņemas ētisku un profesionālu atbildību.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Mērķis: izvērtēt un izanalizēt studentu izpratni par socioloģijas teorijām, kā arī socioloģijas teoriju izmantošanu sociālā darba studentu pētnieciskajā darbā. Metodes: intervijas ar sociālā darba studentiem par socioloģijas teoriju izpratni un izmantošanu studentu pētnieciskajā darbā, sociālā darba studentu patstāvīgo darbu un bakalaura darbu analīze.

Rezultāti. Intervijās ar sociālā darba studentiem noskaidrots, ka socioloģijas teorijas kopumā tiek uzskatītas par būtisku un nepieciešamu studiju priekšmetu, kas dod iespēju skatīt sabiedrībā notiekošo kā likumsakarīgu procesu, nevis kā nejaušu kopumu summu. Studentu vidū nav vienota viedokļa par socioloģijas teoriju kursu. Viena kursa ietvaros ir diametrāli pretēji viedokļi par socioloģijas teorijām: dominē viedoklis – “kurss ir interesants un ļoti nepieciešams nākamajam sociālā darba speciālistam”; mazākuma viedoklis – “kurss ir pārāk grūts un nav nepieciešams sociālā darba praktiķim”. Šie studenti uzskata socioloģijas teorijas par priekšmetu, kas viņu “domāšanai un uztverei ir pārāk grūts”; šīs grupas studenti neplāno izmantot kādu no socioloģijas teorijām savu patstāvīgo pētniecisko darbu izstrādē.

Visvieglāk saprotamā ir funkcionālisma teoriju grupa, un šīs teorijas paveidi tiek izmantoti pētniecisko darbu izstrādē. Visgrūtāk uztveramā ir konfliktu teorija, un tā nav tikusi izmantota studentu pētnieciskajos darbos. Savukārt simboliskā interakcionisma teoriju grupa tiek uztverta kā teoriju grupa, kas skaidro klienta un sociālā darbinieka izturēšanos un uzvedību.

Secinājumi. Socioloģijas teorijas dod studentiem iespēju apgūt socioloģisku skatījumu uz sociālajiem procesiem un sociālajām problēmām, to teorētiskā izpratne ļauj sociālā darba studentiem kritiski izvērtēt it kā pašsaprotamus pieņēmumus par sociālajām problēmām un sociālajiem procesiem, dod iespēju attīstīt tādas profesionālā darba prasmes, kas sociālo darbinieku mudina kritiski izvērtēt ikdienas pieņēmumus par sociālajām problēmām, palīdz attīstīt prasmes, kas sociālajam darbiniekam dod iespēju vispārināt konkrēto sociālo gadījumu, vērtējot to no plašākas socioloģiskas perspektīvas, uztverot to kā lielāka sociāla procesa daļu.

Kursa turpmākā attīstībā svarīga ir aktīvāka sadarbība ar citiem docētājiem, akcentējot komandas darbu.